Gerry van der List

ROOMSEN, DAT ZIJN WIJ

PRIESTERS IN NEDERLAND

2022 Prometheus Amsterdam

Inleiding

Journalistiek is een mooi vak, om allerlei redenen. Zo biedt het de gelegenheid om in contact te komen met min of meer bijzondere mensen en ze het hemd van het lijf te vragen. Als redacteur geestelijk leven van EW (voorheen *Elsevier*) sprak ik bijvoorbeeld tal van prominente Nederlandse rooms-katholieken. Zoals de kardinalen Ad Simonis en Wim Eijk in hun bisschoppelijk paleis(je) aan de Maliebaan in Utrecht. En de hoogste Nederlander in het Vaticaan, Karel Kasteel, de voorheen belangrijkste katholieke geestelijke van Suriname, bisschop Wim de Bekker, de diplomatieke bisschop van Den Bosch, Gerard de Korte, en de mediagenieke priesters Roderick Vonhögen en Antoine Bodar. De laatste nam zelfs de moeite mij tijdens een interview ruim acht uur te woord te staan, om mij de volgende dag ook nog eens door zijn woonplaats, Rome, te leiden. Het was een voorrecht en een genoegen.

Niet minder indruk maakten echter de gesprekken die ik voerde met relatief onbekende vertegenwoordigers van de rooms-katholieke kerk. Voor reportages volgde ik priesters die zich als – zeer – drukbezette pastoor in de regio inzetten voor 'gewone' katholieken. Zij lieten een andere kant zien van een instituut dat de laatste jaren zo veel ongunstige publiciteit heeft gekregen. Een instituut dat door het weblog GeenStijl als volgt werd omschreven: 'Dit is de grootste

criminele organisatie ter wereld vol gemijterde maffiosi die barsten van de seksuele frustratie onder het dunne vernis van een vroom religieus sprookje. Dit instituut van zogenaamde statuur mag tot op het beenmerg uitgehold, geruïneerd, veracht en bespuugd worden.'

Nu mogen we aannemen dat dit niet de dominante visie in Nederland is. Toch heeft de kerk een ernstig imagoprobleem. De, zeker in intellectuele kringen levende, aversie tegen 'ouwelvreters', zoals de schrijver W.F. Hermans katholieken noemde, is gevoed door onthullingen over seksueel misbruik door geestelijken. Schokkende onthullingen. Niet alleen doordat bleek dat een aantal priesters, die beroepshalve anderen moreel de les lezen, flink de fout was ingegaan, maar ook doordat duidelijk werd dat de kerkelijke autoriteiten veel te weinig hadden ingegrepen om de seksvergrijpen in eigen kring te bestraffen en voortaan te voorkomen.

In de berichtgeving en de commentaren in de media dook geregeld de suggestie op dat hier sprake was van een topje van de ijsberg. Een suggestie die niet door feiten wordt geschraagd. Het aantal beschuldigingen, om nog maar te zwijgen van het aantal veroordelingen, is beperkt gebleven. Soms denken we een topje te zien zonder dat zich onder het water een ijsberg bevindt. Het is heel goed mogelijk, en ook waarschijnlijk, dat de zedendelinquenten niet representatief moeten worden geacht voor de gehele kerk.

Rob Wijnberg heeft wel eens betoogd dat wie de wereld uitsluitend zou volgen via het nieuws, precies weet hoe de wereld níet werkt. Journalisten, schreef de hoofdredacteur van het digitale platform De Correspondent in zijn boek *De nieuwsfabriek*, hebben de neiging de aandacht te vestigen op problemen, op uitzonderingen op de regel. Hierdoor blijven positieve ontwikkelingen onderbelicht en dreigt de pessimistisch gestemde nieuwsconsument het zicht te ver-

liezen op maatschappelijke bloei en vooruitgang. De media vervormen dus ons wereldbeeld, zegt Wijnberg. Deze analyse snijdt hout. Zij gaat ook op voor de berichtgeving over het kerkelijk leven. De aandacht voor het seksueel misbruik was begrijpelijk en terecht. Het ging hier immers om misdaden en ernstige vergrijpen. Maar al die berichten gaven een eenzijdig, vertekend beeld van het geheel van geestelijken en gelovigen.

In dit boek probeer ik iets te vertellen over het modale katholieke leven in modern Nederland. Een kernvraag is: wat stelt het rooms-katholicisme in Nederland in de eenentwintigste eeuw voor? De verleiding is groot om te schrijven: wat stelt het hier nóg voor? Het is een – tamelijk hardnekkig – misverstand dat de katholieke kerk een wegkwijnend instituut is, praktisch ten dode opgeschreven. Het aantal rooms-katholieken in de wereld groeit jaarlijks. In 2020 kwamen er volgens het *Annuario Pontificio*, het jaarboek van de Heilige Stoel, 16 miljoen bij. Het totaalaantal bedraagt nu 1,36 miljard. Waarbij wel moet worden aangetekend dat die officiële cijfers met een korreltje zout moeten worden genomen. Door een priester gedoopten worden automatisch in de rooms-katholieke statistieken bijgeschreven, terwijl een aanzienlijk aantal van hen zich in de loop van hun leven min of meer van het geloof afwendt zonder dat dit wordt geregistreerd. Toch kan de wereldkerk gerust een vitaal, krachtig instituut worden genoemd.

In seculariserend Nederland is de situatie anders. De kerk heeft al zo'n halve eeuw te maken met achteruitgang en verval. Officieel zijn er 3.701.000 rooms-katholieken in Nederland, maar aanmerkelijk geringer is het aantal dat ter kerke gaat en het geloof belijdt. Alle katholieke instituties hebben hun aanhang en hun invloed zien slinken. Groot is het contrast met de periode van zelfbewustzijn die Michel van der Plas in *Uit het rijke Roomsche Leven* beschreef.

'Roomschen, dat zijn wij, met ziel en harte, / Roomschen, dat zijn wij met woord en daad, / Roomschen wat onspoed of leed ons tartte. / Roomschen tot eenmaal het stervensuur slaat. / Roomschen in huis, Roomsch ook daarbuiten,' zo klonk het toen trots en opgewekt in het lied 'Roomsche Blijdschap'.

De katholieke journalist en dichter Van der Plas belichtte de jaren voor de Tweede Wereldoorlog. Maar ook in het decennium na de oorlog bestond er nog genoeg reden voor tevredenheid. In 1953 vierden de roomsen uitbundig feest in een Utrechts stadion waar een 16 meter hoog kruisbeeld was verrezen. Zij blikten terug op wat de katholieke emancipatie in de eeuw na het herstel van de bisschoppelijke hiërarchie in 1853 tot stand had gebracht. Dat was bijzonder veel. De Nederlandse katholieken hadden zich op werkelijk alle mogelijke manieren ontplooid. Er waren, na eeuwenlange onderdrukking en achterstelling, geen politieke, sociale en juridische obstakels meer die hun ontwikkeling belemmerden, de organisaties van hun eigen zuil, van de Katholieke Volkspartij tot en met de Katholieke Radio Omroep, van het Nederlands Katholiek Vakverbond tot en met katholieke kranten als *De Tijd* en *de Volkskrant*, hadden aanzien en macht verworven.

Een halve eeuw later was het soberheid troef. De belangrijkste katholiek van Nederland, kardinaal Ad Simonis, sprak in 2003 van bescheiden festiviteiten en noemde het verschil met de 'roomse pompa' en het 'triomfalisme' van vijftig jaar eerder groot. De katholieken werden niet meer gediscrimineerd, zoals in vroeger eeuwen, toen ze van de onverdraagzame protestanten geen processies mochten houden en hun missen moesten vieren in schuilkerken. Maar ze hadden veel aan kracht en betekenis ingeboet, was de even onvermijdelijke als sombere conclusie van de van nature al tobberige Simonis, wiens loopbaan onfortuin-

lijkerwijs samenviel met de neergang van de Nederlandse kerk die hij zo vol overtuiging diende.

Dit alles wil niet zeggen dat het rooms-katholicisme in Nederland een onbeduidende factor is geworden. In *Roomsen, dat zijn wij* wil ik een beeld schetsen van de nog altijd aanzienlijke bevolkingsgroep die zich laat inspireren door het katholieke geloof met een focus op de woorden en daden van de mannen die hun leven in dienst stellen van de rooms-katholieke kerk. Ik sprak tal van priesters, bestudeerde hun publicaties, ging mee met processies, bezocht kerken, kloosters en seminaries en stelde me op de hoogte van de opinies van deskundigen en modale katholieke gelovigen. De combinatie van interviews, reportages, geschiedschrijving, analyses en persoonlijke impressies biedt zicht op een slinkende, maar wel kleurrijke, gevarieerde en interessante beroepsgroep die de ruggengraat van de kerk vormt. Vanzelf komen allerlei algemene katholieke kwesties aan de orde. Van veranderende normen tot de secularisering, van diverse vormen van religieuze richtingenstrijd tot de invloed van Rome, van de sloop van kerkgebouwen tot de katholieke bijdrage aan maatschappelijk leven en cultuur. Zo ontstaat een breed katholiek tafereel met de mannen met priesterboord als hoofdpersonen.

Wellicht is het goed als ik bij de aanvang van dit boek uitleg wat mijn eigen positie is ten aanzien van de katholieke kerk. Tijdens interviews met katholieken kwam het geregeld voor dat zij voorzichtig, of wel eens heel direct, informeerden naar mijn geloofsovertuiging. Het was altijd een moment van een zekere verlegenheid. Meestal vertelde ik dan maar dat ik 'van huis uit' katholiek ben, zoals dat heet, en dat ik soms nog naar de kerk ga om naar het prachtige gregoriaans te luisteren of een kaarsje voor mijn overleden ouders op te steken. Als met dit antwoord geen genoegen werd genomen, volgde wat gemompel mijnerzijds over een

geleidelijk verlies van het geloof en de aanvaarding van een religieus standpunt dat het best als agnostisch kan worden omschreven.

Vaak viel er dan enige teleurstelling te ontwaren op de gezichten van de gesprekspartner. Wijlen kardinaal Simonis keek zelfs lichtelijk verbijsterd. Hij kon zich niet voorstellen dat een mens zich zonder geloof in God staande weet te houden. Hij vond het bestaan zonder godsdienstige overtuiging maar een troosteloze en armzalige bedoening.

Tja. Het agnosticisme steekt inderdaad wat pover af bij het (troost)rijke rooms-katholicisme. 'Poor agnostic,' zegt de zich in haar geloof wentelende Cordelia Flyte tegen de scepticus Charles Ryder in de mooiste katholieke roman (en televisieserie) die ik ken, *Brideshead Revisited*. De onthechting van de arme Charles draagt bij aan zijn gevoelens van ongenoegen en ongeluk, maar zij belemmert allerminst zijn vermogen om het milieu van Cordelia en de familie Flyte goed te observeren en analyseren. Buitenstaanders zien de zaken soms het scherpst.

De rector

In de jaren zeventig van de vorige eeuw voerde Rex Brico spraakmakende gesprekken over geestelijk leven. De redacteur van *Elseviers Magazine* zocht in 1972 bijvoorbeeld Jo Gijsen op, die kort daarvoor was benoemd tot bisschop van Roermond. De aanstelling van de als (erg) conservatief bekendstaande rector van een zusterklooster had tot grote beroering geleid bij progressieve katholieken. Tegenover Brico stortte Gijsen zijn hart uit. Hij klaagde over de anti-Rome mentaliteit in de Nederlandse kerk en de felheid van zijn critici: 'Wat hier gebeurt is moord!'

Zeven jaar later haalde de doorgaans journalisten zoveel mogelijk mijdende Gijsen weer uit in *Elseviers Magazine*. Tegenover Brico gaf hij toen uiting aan zijn onvrede over collega-bisschoppen die zich te weinig gelegen lieten liggen aan de boodschap van de Heilige Stoel. Het Vaticaan nam de situatie in Nederland ernstig op en dat vond de bisschop heel begrijpelijk. Het nummer met het omslagverhaal met Gijsen was binnen de kortste keren uitverkocht. Razendsnel werd ook een Italiaanse vertaling gemaakt van het interview, zodat ze in Rome konden lezen hoe een Nederlandse bisschop zijn collega's kapittelde.

De gesprekken met Brico bevestigden het imago van Gijsen als een orthodoxe scherpslijper. Zijn benoeming leek, na die van Ad Simonis als bisschop van Rotterdam in 1970,

een poging van het Vaticaan orde op zaken te stellen in het roerige Nederland. Bisschop Gijsen wilde het tij keren. Hij eiste trouw aan de kerk en voerde institutionele hervormingen door om deze te bevorderen. Uit ergernis over de ontwikkeling van missionarissen tot een soort linkse actievoerders riep hij bijvoorbeeld een missiebureau in het leven dat weer de verkondiging van het evangelie en het winnen van zieltjes centraal stelde. En in 1974 richtte hij het grootseminarie Rolduc op dat priesters opleidde volgens de statuten die Rome voor seminaries had opgesteld. Gijsen wilde een gevecht aangaan met de moderniteit. Vooraanstaande vertegenwoordigers van de rooms-katholieke kerk in Nederland hebben zijn invloed ondergaan. Aartsbisschop Wim Eijk bijvoorbeeld is een roldučien.

Oudere Nederlanders associëren *De kleine republiek*, zoals Lodewijk van Deyssel in 1892 zijn roman over zijn jaren op Rolduc (in diens tijd een kleinseminarie, voor jongens van twaalf tot achttien jaar) noemde, nog wel eens met Gijsen. Maar Lambert Hendriks wordt naar eigen zeggen praktisch nooit herinnerd aan de strijdbare bisschop. De Limburgse moraaltheoloog is sinds 2016 rector van Rolduc waar hij zelf zijn opleiding tot priester genoot. In 1995, op zijn zeventiende, begon hij als student. ‘Dat is jong, ja. Ik was al heel vroeg bezig met priester worden. Ik was bijvoorbeeld het hulpje van de koster. De pastoor zei tegen me: je bent zo jong dat je altijd nog wat anders kunt gaan doen als het misgaat op het seminarie. Ik was misschien iets vroeger volwassen dan leeftijdgenoten omdat mijn ouders gescheiden zijn toen ik kind was. Dan draag je eerder verantwoordelijkheid. Toch was ik ook wel naïef; ik had weinig verwachtingen over de opleiding. Filosofie vond ik aanvankelijk nogal moeilijk. Maar ik wilde gewoon priester worden en Rolduc was voor mij de weg. Ik had zo’n houding: vertel me maar wat ik moet doen.’

Toen de jonge Lambert Hendriks zich in de prachtige omgeving van Rolduc voorbereidde op een loopbaan als geestelijke, had hij zo'n dertig medestudenten. Een enkele Belg, de rest allemaal Nederlanders. De omvang van de studentenpopulatie is ongeveer dezelfde gebleven, de samenstelling in het geheel niet. Twee Nederlanders zijn er tegenwoordig nog slechts in de collegebanken van het seminarie te signaleren. Een tiental behoort tot het neocatechumenaat, een internationale beweging die zich toelegt op missiewerk. En de meerderheid komt uit India en Sri Lanka. Dat is een erfenis van de vorige bisschop van Roermond. Frans Wiertz kreeg tijdens een van zijn missiereizen van de aartsbisschop van de Indiase stad Trivandrum te horen dat er zo veel belangstelling was voor de priesteropleiding in zijn regio dat hij kandidaten moest teleurstellen. Dit was een blijde boodschap voor de Nederlander die te maken had met een dreigend personeelsgebrek. Gretig maakte monseigneur Wiertz gebruik van het aanbod een aantal jonge priesterstudenten te laten overkomen naar Limburg. Officieel blijven ze overigens priester van een Indiaas bisdom. Hun baas is een bisschop in India, terwijl de missionarissen van de neocatechumenale beweging onder een Nederlandse bisschop vallen. Een ander verschil is dat de jongens uit India en Sri Lanka intern, op Rolduc, verblijven, terwijl de neocatechumenen een gezamenlijk eigen onderkomen hebben.

Vanzelfsprekend vergt de inburgering van de katholieke immigranten een hoop tijd en energie. Het eerste jaar zijn de jongelingen vooral bezig met het onder de knie krijgen van de lastige Nederlandse taal. Gelukkig zijn ze flexibel en leergierig, constateert rector Hendriks met genoegen. 'In India is het heel gewoon dat kinderen uit gezinnen in landen als Saudi-Arabië gaan werken. Maar ze ervaren hier natuurlijk wel een cultuurschok. Waar ze het meest aan moeten wennen, is misschien nog wel het eten. Maar je moet ze

niet over één kam scheren, hoor. De studenten verschillen van elkaar. De een houdt van vlaai, de ander niet. Over het geheel genomen zijn ze wat je "volkskerkelijk" zou kunnen noemen. Voor hen is het geloof vanzelfsprekend. Net zoals voor de meeste Limburgers bij ons in de jaren vijftig. Maar ze hebben in eigen land leren omgaan met andersdenkenden. Met hindoes, moslims, boeddhisten. Ze zijn wat vrijer dan de neocatechumenen. Die hebben echt de drive om Nederland te missioneren. Dat zijn gedreven mensen. Ze laten zich niet snel uit het veld slaan.'

Geestelijke vorming vormt een cruciaal onderdeel van de zesjarige opleiding op Rolduc. De studenten leven met en vanuit God. Elke dag vieren ze de eucharistie. 's Ochtends bidden en zingen ze samen de lauden, 's avonds de vespers. Maandelijks wijden ze zich tijdens een 'stille dag' aan meditatie en gebed, in de zomer gaan ze voor een langere periode op retraite voor bezinning. Om op het rechte pad te blijven, voeren de seminaristen bovendien geregeld gesprekken met hun biechtvader en hun spirituaal (geestelijk leidsman).

De wetenschappelijke vorming heeft in het eerste jaar vooral het karakter van een introductie. Van een kennismaking met onder meer het christelijk geloof, de Bijbel, belangrijke documenten van de kerk en – voor buitenlandse studenten zeker ook – het Nederlands. Daarna volgen twee jaar met het accent op filosofie en drie jaar met theologie als hoofdmoot, aangevuld door algemene vakken als sociologie en psychologie en een meer praktische voorbereiding op het pastorale werk. Het begin van het zevende jaar is een belangrijk moment: de seminarist wordt tot diaken gewijd. Hij wordt dan uitgezonden om in een parochie te werken en mag een priester assisteren tijdens de eucharistieviering. Aan het eind van het zevende jaar volgt de bekroning: de priesterwijding.

Uiteraard haalt niet iedereen de eindstreep. In 2019 trok de SP'er Bram Pulles landelijk de aandacht. Hij verruilde de gemeenteraad van Maastricht voor het grootseminarie Rolduc. Dat baarde opzien. Maar na een halfjaar bleek het voor de socialistische politicus toch een brug te ver. Hij had niet gevonden wat hij zocht. Het is lastig om vast te stellen of iemand past op het seminarie, weet de rector. 'Een kandidaat wordt grondig beoordeeld door een psycholoog. Maar er kunnen zich allerlei onvoorziene problemen voordoen. Een student wil zich bijvoorbeeld niet laten vormen en volhardt koppig in eigen onhebbelijkheden. Of de studie is voor hem te hooggegrepen. Een priester dient een goed gebedsleven te hebben en dienstbaar te zijn. Hij moet zichzelf als het ware weggeven. Onze opleiding moet de roeping beproeven. Vurigheid bij een kandidaat is niet per se een pre. Godsdienstwaanzin komt namelijk ook voor. Die is net zo funest als ongeloof.'

GENADE

Kwiek gaat Lambert Hendriks voor door de gangen van Rolduc om een kleine rondleiding te verzorgen. Hij staat even stil bij een muur om te wijzen op een klassenfoto uit 1999 waarop hijzelf te zien is, en vertelt enthousiast over een recente vakantie. Hij is net op de motor naar Bologna geweest. Hij ervaart geregeld dat mensen vreemd opkijken als ze vernemen dat de rector rondtuffen op een motor als liefhebberij heeft. Maar deze hobby brengt hem in contact met vele lagen van de bevolking en stelt hem in de gelegenheid het hoofd even leeg te maken. Ontspanning is belangrijk in het drukbezette leven van een priester. 'Al mijn studenten krijgen het zwaarder dan ze nu denken. Ze kunnen nauwelijks bevroeden waaraan ze beginnen. Het pries-

terschap is ook wel een eenzaam beroep. Door het celibaat, zeker. Maar ook doordat je geen vrienden kunt worden met de mensen voor wie je werkt. Een mooie uitspraak luidt: een vriend erbij betekent een biechteling minder. Je moet toch altijd een zekere professionele distantie bewaren tot parochianen.'

Hendriks heeft als rector weinig veranderingen aangebracht in de opleiding. Na de onthullingen van seksueel misbruik door katholieke geestelijken is er meer aandacht gekomen voor gedragscodes die herhaling van de schandalen behoren te voorkomen. Maar het studieprogramma is stevig geworteld in een rijk verleden en ligt vast in een convenant met de pauselijke universiteit van Lateranen in Rome. De indruk dat dit orthodoxer is dan wat andere priesteropleidingen in Nederland bieden, berust op een misverstand, zegt Hendriks, die ook buiten Kerkrade doceert. Inhoudelijk zijn er praktisch geen verschillen. Het bijzondere van Rolduc zit hem vooral in de fraaie ambiance en locatie, de omvangrijke bibliotheek en het relatief grote aantal studenten.

Een bezoek aan een collega van Hendriks maakt dit laatste goed duidelijk. Norbert Swagemakers fungeert sinds 1 januari 2021 als rector van het Sint-Janscentrum in Den Bosch. Hij resideert in een monumentaal gebouw waar hij vroeger zelf studeerde. Van 1990 tot 1994 woonde hij in een kamer in de gang van de bibliotheek. Als klein jongetje in Tilburg ervoer hij al een gevoel van roeping. Maar op zijn 21ste maakte hij echt een keuze. 'Dat was tijdens een gebed. Ik had het gevoel alsof ik in mijn hart kon kijken. Het was een moment van genade. Ik had een sterk gevoel van verbinding met God. Ik wist: Hij bekommert zich om mij. Ik besefte dat priester worden mijn diepste verlangen was.'

Swagemakers was geen briljante student, merkt hij bescheiden op, terwijl hij een koekje bij de thee presenteert

in zijn werkkamer. Theorie en abstractie zeggen hem minder, hij ziet zaken graag concreet worden in de praktijk. Toen hij na drie jaar lang kapelaan te zijn geweest aan de slag kon als pastoor, voelde hij zich als een vis in het water. In Tilburg, Schijndel, Nijmegen en Helmond zette hij zich ijverig in voor zijn parochie. Te ijverig wellicht. Hij nam zo veel hooi op zijn vork dat hij een burn-out kreeg. Geen unicum in zijn beroepsgroep. 'Op een gegeven moment zegt je lichaam gewoon: stop. Ik hoor van veel collega's dat de werkdruk hoog is. Vroeger had een pastoor één kerk met meerdere kapelaans, zo wordt wel gezegd, nu heeft hij één parochie met meerdere kerken. Het verzoek van de bisschop om het Sint-Janscentrum te leiden, kwam voor mij als verrassing. Ik had het idee dat er anderen waren die meer geschikt zijn voor een rectoraat. Ik heb lang nagedacht, met anderen overlegd, om wijsheid gebeden.'

Toen Swagemakers zelf studeerde, liep het aantal seminaristen op tot een stuk of veertig. Nu telt het illustere, in een voormalig klooster van de fraters van Tilburg gevestigde, Sint-Janscentrum slechts twee studenten. Twee! Een dermate klein gezelschap werkt niet alleen nogal benauwend, maar stemt ook somber over de toekomst van de bemanning van de kerken in het bisdom Den Bosch. Daarom bestaat het plan het voorbeeld van Roermond in zekere mate te volgen. De bedoeling is dat Indiase priesterstudenten in hun zomervakantie naar Nederland komen om kennis te maken met de taal, de cultuur en het bisdom. Na drie jaar wordt dan bekeken of zij zich in Nederland kunnen en willen vestigen.

Niet iedereen is even enthousiast over de geestelijke import. Een stukje verderop in Brabant, in Breda, toont een pastoor zich sceptisch. Norbert Schnell ziet de oplossing niet in het vullen van kerkelijke lacunes met mensen uit India. Buitenlandse priesters kunnen wel een waardevolle

aanvulling zijn, mits ze goed zijn geïntegreerd, zegt hij. Hij wijst op het lot van de Poolse priesters die eind jaren tachtig, begin jaren negentig in flinke aantallen naar Nederland kwamen. Het waren doorgaans priesters met tamelijk orthodoxe opvattingen. Ze onderscheidden zich door een sterke gehechtheid aan de biecht. Als gelovigen zich bereid zouden tonen in de biechtstoel hun zonden te belijden, zou het naar hun overtuiging allemaal wel goed komen. Een enkeling is gebleven, zoals de alom gewaardeerde Joachim Skiba in Baarn. Maar de meeste Polen keerden, gefrustreerd over de situatie in Nederland of verteerd door heimwee, terug naar het vaderland.

De in Amsterdam geboren en in Abcoude opgegroeide Schnell had zelf al moeite zich aan te passen toen hij van het bisdom Utrecht verhuisde naar Breda. 'De regionale verschillen zijn in Nederland aanzienlijk. Ik ervoer een cultuurshock toen ik "de sloten overging", zoals dat in Brabant heet, toen ik beneden de rivieren ging werken. In Utrecht was ik gewend om bij doopvoorbereiding een geloofsgesprek aan te gaan. Bij die gesprekken werd ik niet zelden door de doopouders bevraagd over de leer van de kerk. Moeten we alles geloven wat de paus zegt? Dat soort vragen kreeg ik. In Breda en omstreken is het geloof veel meer impliciet. Het draait om vanzelfsprekendheden waar verder geen grote vragen bij worden gesteld. De doop is hier meer een automatisme. Sowieso krijg je als nieuweling in een parochie vaak te maken met heilige huisjes. Vrijwilligers vervullen al jarenlang gewoontegetrouw bepaalde taken. Ze zitten dan niet te wachten op een pastoor die iets anders wil.'

Norbert Schnell werd in 1999 rector van het Ariënskonvikt. Tien jaar later kreeg hij tot zijn verrassing van Wim Eijk te horen dat de in een aantal huizen in de binnenstad van Utrecht gevestigde priesteropleiding van het aartsbisdom zou worden gesloten. Schnell vertrok en de priesterstudenten van Utrecht vervolgden hun opleiding aan De Tiltenberg, het grootseminarie van het bisdom Haarlem-Amsterdam. De solistische actie van Eijk leidde tot commotie in katholiek Nederland en zelfs tot openlijke onenigheid onder de bisschoppen. Een succes kon ze moeilijk worden genoemd. De aartsbisschop keerde dan ook al betrekkelijk snel op zijn schreden terug. In 2014 werd opnieuw een priesteropleiding in Utrecht in het leven geroepen. De studenten namen hun intrek in het Ariënsinstituut, zoals de nieuwe naam luidde.

Kenmerkend voor de opleiding in Utrecht was en is dat studenten meelopen op de universiteit. Daar krijgen ze hun scholing in de theologie. Patrick Kuipers is overtuigd van de voordelen van een konvikt. De Tukker geniet in katholieke kring aanzien en bekendheid vanwege zijn bedrevenheid in het vieren van een carnavalsmis. Sinds 2014 gaat hij, althans zolang virussen geen spelbreker vormen, in februari voor in een feestelijke viering in een bomvolle kerk waarin hij vroomheid met vrolijkheid combineert en zijn preek in rijmvorm uitspreekt. Maar zijn dagelijkse arbeid is het leiden van het Ariënsinstituut. 'Onze studenten hebben een wat opener blik en denken misschien wat dieper en systematischer na over zaken vanwege hun opleiding aan de universiteit dan priesters die van een seminarie komen,' zegt hij. 'Ze lepelen niet klakkeloos op wat de kerk vertelt. Wij willen priesters opleiden die met beide voeten stevig in de kerk staan, maar met oog en oor voor wat er in de wereld leeft.'